

Το Κρητικό ζήτημα

Ε. Η περίοδος της αυτονομίας και η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (σελ. 206-220)

1. Η οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας

9/12/1898: ο πρίγκιπας Γεώργιος αναλαμβάνει τη διοίκηση (Υπατος Αρμοστής) της Κρήτης.

Ο Ναύαρχος Ποτιέ (πρόεδρος Συμβουλίου Ναυάρχων) παραδίδει τη διοίκηση.

Κρητική σημαία στο φρούριο Φιρκά.

Τουρκική στη Σούδα.

Η Κρήτη υπό διεθνή προστασία.

Αποχώρηση ξένων Ναυάρχων.

Προσπάθεια Οργάνωσης Κρητικής Πολιτείας.

✚ 16μελής Επιτροπή (12 χριστιανοί και 4 μουσουλμάνοι) με σκοπό τη σύνταξη Συντάγματος.

✚ Διάταγμα: «Περί συγκροτήσεως της Κρητικής Συνελεύσεως»

✚ Προκήρυξη εκλογών. Εκλέγονται 138 χριστιανοί και 50 μουσουλμάνοι.

✚ 8 Φεβρουαρίου 1899: η Κρητική βουλή αρχίζει τις εργασίες της.

✚ Σύνταγμα Κρητικής Πολιτείας (κατά το πρότυπο του ισχύοντος ελληνικού Συντάγματος) εγκρίνεται από το Συμβούλιο Πρέσβων Προστάτιδων Δυνάμεων.

✚ Τίθεται σε εφαρμογή

✚ Ορκίζεται η πρώτη κυβέρνηση (υπουργός Δικαιοσύνης: Ελευθέριος Βενιζέλος)

2. Η περίοδος της δημιουργίας

Έργο πρώτης κυβέρνησης:

✚ Έκδοση νόμων και διαταγμάτων

✚ Κόψιμο χαρτονομίσματος

✚ Ίδρυση Κρητικής Τράπεζας.

✚ Οργάνωση ταχυδρομείου

✚ Οργάνωση χωροφυλακής (συμμετέχουν Ιταλοί)

✚ Μέριμνα για εκπαίδευση και υγεία

Πρόβλημα λέπρας, ίδρυση σχολείων, διορισμός δασκάλων)

Καθεστώς τοπικής εκκλησίας.

Οργανικός νόμος 1900. Λύνονται προβλήματα:

✚ Σχέση εκκλησίας Κρήτης και Οικουμενικού Πατριαρχείου. Εκλογή μητροπολίτη, επισκόπων.

✚ Ισχύει ως σήμερα καθεστώς ημιαυτονομίας

3. Τα πρώτα νέφη

Προβλήματα:

✚ Συντηρητικό Σύνταγμα που παραχωρεί πολλές εξουσίες στον Ηγεμόνα (Υπατο Αρμοστή)

✚ Ασάφεια αρμοδιοτήτων εμποδίζει το έργο της διοίκησης.

✚ Δυσφορία τοπικών παραγόντων που παραγκωνίζονται από Αθηναίους συμβούλους του Γεωργίου.

✚ Διαχείριση του ζητήματος της ένωσης Κρήτης με την Ελλάδα.

Διάσταση Γεωργίου και Βενιζέλου.

Γεώργιος: παραστάσεις και υπομνήματα στις Μεγάλες Δυνάμεις.

Βενιζέλος: βαθμιαίες κατακτήσεις, (απομάκρυνση ξένων στρατευμάτων, ντόπια πολιτοφυλακή με Έλληνες αξιωματικούς)

Πολιτική και προσωπική αντιπαράθεση

✚ Ο Βενιζέλος δεν αναγνωρίζει στο Γεώργιο το δικαίωμα να διαχειρίζεται το ζήτημα της Ένωσης

✚ Σύμβουλοι του Γεωργίου συκοφαντούν το Βενιζέλο με δημοσιεύματα σε αθηναϊκές εφημερίδες

4. Η επανάσταση του Θερίσου (1905) [Α]

Α. Τα αίτια και οι αφορμές

✚ 18 Μαρτίου 1901: ο Γεώργιος απολύει το Βενιζέλο.

✚ Ο Βενιζέλος δημοσιεύει 5 άρθρα («γεννηθήτω φως») στον «Κήρυκα» των Χανίων.

✚ Ο Γεώργιος γίνεται πιο αδιάλλακτος, περιορίζει την ελευθεροτυπία και διώκει μέλη της αντιπολίτευσης.

Οδηγούμαστε σε πολιτικό αδιέξοδο.

- ✚ Ο Βενιζέλος συσπειρώνει δυσαρεστημένους από τον αυταρχισμό του Γεωργίου.
- ✚ Σχηματίζεται η «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις»
- ✚ Έμπιστοι συνεργάτες του Βενιζέλου: Κ. Φούμης και Κ. Μάνος. (τριανδρία που θα αναμετρηθεί δυναμικά με το Γεώργιο)

Τέλος 1904: προκήρυξη εκλογών για ανάδειξη 64 βουλευτών. (10 βουλευτές ακόμη θα διορίζονταν από τον πρίγκιπα)

Η αντιπολίτευση καλεί το λαό σε αποχή.

26 Φεβρουαρίου 1905: η τριανδρία και άλλοι 15 πολιτευτές με προκήρυξη ζητούν μεταβολή του Συντάγματος. (το πρώτο επίσημο επαναστατικό κείμενο)

Ένοπλη εξέγερση επί θύραις.

Η αντιπολίτευση αφήνει να διαρρέει ημερομηνία 14^{ης} Μαρτίου.

Συγκέντρωση ενόπλων στο Θέρισο. (Χωριό κοντά στα Χανιά σε οχυρή τοποθεσία)

10 Μαρτίου 1905: εκδήλωση επανάστασης.

Προκηρύξεις στα Χανιά κηρύττουν στα Χανιά την κατάργηση της Αρμοστείας, καλούν το λαό σε συμπαράσταση, συστήνουν ανυπακοή στη χωροφυλακή

Εκπρόσωποι επαναστατών σε όλη την Κρήτη, ψηφίσματα συμπαράστασης, ισχυροί παράγοντες του νησιού προσχωρούν στην επανάσταση.

Ο Βενιζέλος είναι ο φυσικός αρχηγός.

4. Η επανάσταση του Θερίσου (1905) [B]

B. η αντίδραση του πρίγκιπα

Έκρηξη επανάστασης ενοχλεί:

- ✚ Πρίγκιπα
- ✚ Ελληνική κυβέρνηση
- ✚ Προστάτιδες δυνάμεις

Μέτρα

- ✚ Προθεσμία 36 ωρών να καταθέσουν τα όπλα
- ✚ Κήρυξη στρατιωτικού νόμου
- ✚ Νόμος «Περί ιδρύσεως σώματος δημοφρουρών («ροπαλοφόροι»)

Δύο Κυβερνήσεις. Απειλή εμφυλίου.

Ο βασιλιάς πιέζει την ελληνική κυβέρνηση να καταδικάσει
12 Μαρτίου 1905: σκληρές δηλώσεις πρωθυπουργού Δηλιγιάννη κατά του Βενιζέλου
Ο κόσμος και οι εφημερίδες υποστηρίζουν το Βενιζέλο

4. Η επανάσταση του Θερίσου (1905) [Γ]

Γ. η στάση των Μ.Δ. και οι διπλωματικοί ελιγμοί Βενιζέλου.

Μεγάλες Δυνάμεις: αναμονή εξελίξεων
Ρωσία: ενεργή υποστήριξη του Πρίγκιπα.
Σωστές εκτιμήσεις Βενιζέλου για αδυναμία ενιαίας στάσης των Μεγάλων Δυνάμεων.
Κίνδυνος εμφυλίου από την ανάμειξη ξένων.
Ιωάννης Σφακιανάκης (Ηράκλειο 21/03/1905: καταδικάζει την ανάμειξη ξένων και
καλεί το λαό σε συμπαράσταση στους επαναστάτες

Οργανώνεται «Προσωρινή Κυβέρνησις Κρήτης» στο Θέρισσο (Βενιζέλος, Φούμης,
Μάνος)
Έκδοση γραμματίων δανείου 100.000 δραχ.
Οργάνωση οικονομικών υπηρεσιών, συγκοινωνιών, διοίκησης.
Τύπωση γραμματοσήμων.
Έκδοση εφημερίδας.
Χωροφύλακες αυτομολούν.

Μετατόπιση κρίσης στη διπλωματία και αναζήτηση πολιτικής λύσης.
Οι Μεγάλες Δυνάμεις διαπραγματεύονται για να εξομαλύνουν την κρίση.
Επαληθεύεται πρόβλεψη του Βενιζέλου ότι για να φτάσουν στη διπλωματία πρέπει να
πιέσουν με εθνική εξέγερση.

Υπομνήματα επαναστατών για **ένωση**.
Ο Βενιζέλος σχεδιάζει τις υποχωρήσεις για να αποκομίσει τα μεγαλύτερα κέρδη.
Στόχος: δημιουργία καθεστώτος ελεύθερου με σκιάδη επικυριαρχία του Σουλτάνου.
(παράδειγμα Ανατολικής Ρωμυλίας)

4. Η επανάσταση του Θερίσου (1905) [Δ]

Δ. το τέλος της επανάστασης Θερίσου και ο θρίαμβος πολιτικής Βενιζέλου.

Επιμονή επαναστατών και παράταση έκρυθμης κατάστασης: 2 Ιουλίου 1905
τελεσίγραφο.

Οι γενικοί πρόξενοι των Μ.Δ.

- δηλώνουν ότι δε μπορούν να μεταβάλουν την πολιτική κατάσταση,
- βεβαιώνουν ότι θα γίνουν εσωτερικές μεταρρυθμίσεις

Ζητούν αφοπλισμό επαναστατών με αμνηστία

Καλοκαίρι 1905, γίνονται σκληρές διαπραγματεύσεις.

Μουρνιές, 2 Νοεμβρίου 1905: ο Βενιζέλος υπογράφει την τελική συμφωνία.

- Γενική αμνηστία
- Δέσμευση Δυνάμεων για νέες παραχωρήσεις
- Απόρριψη της ένωσης Κρήτης με Ελλάδα.

Κίνημα Θερίσου: δεν πέτυχε πλήρως αλλά προκάλεσε εξελίξεις.

Φεβρουάριος 1906: Διεθνής Επιτροπή ελέγχει την κατάσταση της Αρμοστείας και υποβάλλει έκθεση.

Μεγάλες Δυνάμεις: διαβουλεύονται με Βενιζέλο και ελληνική κυβέρνηση για νέα ρύθμιση.

Οργάνωση Κρητικής χωροφυλακής.

Ίδρυση Κρητικής πολιτοφυλακής

Ανάκληση ξένων στρατευμάτων.

Επιτυχία της πολιτικής Βενιζέλου.

Ακολουθεί συγκρότηση Β' Συντακτικής Συνέλευσης για νέο Σύνταγμα.

Έκδοση ενωτικού ψηφίσματος.

Μεγάλες Δυνάμεις: παραχωρούν στο βασιλιά Γεώργιο το δικαίωμα να ορίζει αυτός
Υπατο Αρμοστή στην Κρήτη.

Παραίτηση πρίγκιπα Γεώργιου από την Αρμοστεία (12/09/1906)

Νέος αρμοστής ορίζεται ο Αλέξανδρος Ζαΐμης.

5. Η αρμοστέια Αλέξανδρου Ζαΐμη (1906-08)

<u>Αλέξανδρος Ζαΐμης:</u> πρώην πρωθυπουργός, μετέπειτα Πρόεδρος Ελληνικής Δημοκρατίας. Αναλαμβάνει καθήκοντα στις 18 Σεπτεμβρίου 1906.	<u>Επιτυγχάνονται:</u> Πολιτική ομαλότητα Νέα περίοδος δημιουργίας Βελτίωση οικονομίας Αναδιοργάνωση δημόσιας διοίκησης Φροντίδα δημόσιας υγείας και παιδείας.
---	---

Οργάνωση Πολιτοφυλακής Κρήτης (1907), δηλαδή πρώτος στρατός, που θα διαδραματίσει ρόλο και στους Βαλκανικούς (1912-13)
Αποχώρηση ξένων στρατευμάτων
Εγγύηση για την ασφάλεια των μουσουλμάνων.
Ψήφισμα Κρητικής Βουλής (21/05/1908): ευχαριστίες προς τις Μ.Δ.
Χειραφέτηση από την προστασία.

6. Η κατάλυση της Αρμοστέιας στην Κρήτη. Το πρώτο ενωτικό Ψήφισμα των Κρητών

<u>Δύο σημαντικά γεγονότα:</u>	Προσάρτηση Βοσνίας-Ερζεγοβίνης από Αυστρία. Ανακήρυξη Βουλγαρίας σε βασίλειο. Προσάρτηση Ανατολικής Ρωμυλίας.
Κυβέρνηση Θεοτόκη ζητά από τους Κρητες κινητοποιήσεις για την Ένωση. Ψήφισμα Ένωσης σε λαϊκή συγκέντρωση (Χανιά) Επίσημο Ψήφισμα ένωσης από Κρητική Κυβέρνηση (24/09/1908)	

Σχηματισμός Προσωρινής Διακομματικής Κυβέρνησης στην Κρήτη.
Στάση ελληνικής Κυβέρνησης:
Δεν αναγνωρίζει την Ένωση για διπλωματικούς λόγους.
Παρασκηνιακές οδηγίες προς την Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης.

7. Τα γεγονότα των ετών 1909 – 1913

Τουρκία: έντονες διαμαρτυρίες.
Μεγάλες Δυνάμεις:
Σιώπουν, αποδέχονται.
Όμως δεν αναθεωρούν το καθεστώς του 1898.
Απαιτούν υποστολή ελληνικής σημαίας από το Φιοκιά.
Παραίτηση Κρητικής Κυβέρνησης.
Η σημαία υποστέλλεται από άγημα των Μ.Δ.

Προσωρινές Κυβερνήσεις ως τις εκλογές Μαρτίου 1910
Πλειοψηφεί ο Ελ. Βενιζέλος και σχηματίζει κυβέρνηση (Μάιος 1910)
Νέα περίοδος για το Κρητικό
Διαχειριστής ο Βενιζέλος που αναδεικνύεται σε κορυφαίο πολιτικό

8. Η Μετάκληση Βενιζέλου στην Αθήνα και οι επιπτώσεις στο Κρητικό Ζήτημα.

Στρατιωτικός Σύνδεσμος καλεί το Βενιζέλο να αναλάβει την πρωθυπουργία Ελλάδας (Σεπ 1910)
Αμφιθυμία Κρητών.
Φόβος από την απουσία Βενιζέλου που ήξερε την ευρωπαϊκή διπλωματία.
Πεποίθηση ότι από τη νέα του θέση ο Βενιζέλος θα βοηθήσει περισσότερο.

Εκτίμηση Βενιζέλου:
Δεν έφτασε η ώρα.
Δυσσαρестεί τους Κρήτες.
Αρνείται την είσοδο Κρητών Βουλευτών στο ελληνικό κοινοβούλιο.
Αντιδράσεις στην Κρήτη:
Συγκρότηση επαναστατικής Συνέλευσης (3 Ιανουαρίου 1912)
Οργάνωση ένοπλων ομάδων.

9. Η οριστική λύση του Κρητικού Ζητήματος

Έκρηξη βαλκανικών (Οκτώβριος 1912), οι Κρήτες βουλευτές γίνονται δεκτοί στο ελληνικό Κοινοβούλιο.
Ψήφισμα: «η Ελλάς αποδέχεται όπως του λοιπού ενυπάρχει κοινόν Κοινοβούλιον...»
Ο Βενιζέλος στέλνει γενικό διοικητή στην Κρήτη τον Στέφανο Δραγούμη, 12 Οκτωβρίου 1912.

Πρακτικά είχε συντελεσθεί η Ένωση.
Απομένει η επικύρωση με διεθνή συνθήκη.
14 Φεβρουαρίου 1913: υποστέλλονται στη Σούδα οι σημαίες των μεγάλων δυνάμεων και Τουρκίας.

Επιτυχής έκβαση Βαλκανικών πολέμων και οριστική λύση Κρητικού Ζητήματος.
Συνθήκη Λονδίνου (30 Μαΐου 1913) άρθρο 4: ο Σουλτάνος παραιτείται από τα δικαιώματά του στην Κρήτη υπέρ των Μ.Δ.
Ιδιαίτερη συνθήκη Ελλάδας _ Τουρκίας (14 Νοε 1913) ο Σουλτάνος παραιτείται υπέρ της Ελλάδας.
Οι Μ.Δ. αποδέχονται

1η Δεκεμβρίου 1913: επίσημη κήρυξη ένωσης Ελλάδας και Κρήτης.

Παρόντες ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος και ο Ελ. Βενιζέλος.

Φρούριο Φιρκά: ύψωση ελληνικής σημαίας και μαρμάρινη επιγραφή:

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

1669-1913

ΗΤΟΙ, 267 ΕΤΗ, 7 ΜΗΝΕΣ, 7 ΗΜΕΡΑΙ

ΕΤΗ ΑΓΩΝΙΑΣ

τέλος

φιλολογικές σελίδες <http://users.dra.gr.sch/papangel>